

қызметтерді өндірушілердің (медициналық қызметтер көрсететін ұйымдардың) және тұтынушылардың (пациенттердің) қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған.

Қорытындылай келе, медициналық қызметтер нарығын жүзеге асырудың әртүрлілігіне қарамастан, медициналық қызмет көрсетудің негізгі ұстанымы қоғамымыздағы барлық азаматтардың осы қызмет түрін тұтытуда жалпыға бірдей теңдікпен қолжетімді болуы тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Райзберг Б.А. Курс управления экономикой /Б.А. Райзберг. СПб.: Питер, 2013.
2. Маркетинг, лизинг, логистика в здравоохранении /Р.А. Галкин, С.И. Двойников, В.В. Павлов и др. Самара – СПб.: Перспектива, 2010. 176 с.
3. Природа и особенности рынка добровольного медицинского страхования в странах Европейского союза /В.З. Кучеренко, Л.А. Берестов, С.А. Мартынчик и др. //Экономика здравоохранения. 2016. № 6. С. 5-14.
4. Столяров С.А. Рынок медицинских услуг: некоторые его характеристики, проблемы и аспекты управления /С.А. Столяров; 3-е изд., испр. и дополн. Барнаул: Аз Бука, 2015. 269 с.

УДК 33.331

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Абилхан Диана Еркебұланқызы

Лауия Азат Саидыбатталұлы

azaruto1303@gmail.com

Л.Н Гумилев атындағы ЕҰУ Экономика және Кәсіпкерлік кафедрасының

3 курс студенті

Ғылыми жетекші – Карипова Айнұр Тұрсынбаевна

Экономикалық, әлеуметтік және қоғамдық-саяси өмірдің өте маңызды және жан-жақты салаларының бірі «жұмыспен қамту және жұмыссыздық» болып табылады. Қазақстанда жұмыспен қамту мен жұмыссыздықты тұрақты және ауқымды реттеу осы саладағы көптеген үрдістерді айқындайды. Атап айтқанда, жұмыс күшінің ұтқырлығына, жұмыссыздық пен жұмыспен қамту көрсеткіштерінің ауқымы мен серпініне көптеп әсер етеді.

Жұмыссыздық-бұл тек жұмыстың болмауы ғана емес, сонымен бірге адамдарға күшті және жойқын әсер ететін әлеуметтік апат. Сондықтан жұмыспен қамту және жұмыссыздық проблемаларын зерттеу және оларды шешу жолдарын іздеу қазіргі кезеңдегі маңызды ғана емес, сондай-ақ өте өзекті мәселе болып табылады. Жұмыссыздық проблемасы Қазақстанның экономикалық белсенді халқының барлық бөлігіне қатысты, бірақ жастар үшін ерекше маңызды. Жаңа нарық жағдайындағы жастар еңбек ресурстарының ең осал және бәсекеге қабілетті санаттарының бірі болды. Жұмыссыздық проблемасы Қазақстанның экономикалық белсенді халқының барлық бөлігіне қатысты, бірақ жастар үшін ерекше маңызды. Жаңа нарық жағдайындағы жастар еңбек ресурстарының ең осал және бәсекеге қабілетті санаттарының бірі болды. Отандық болмыс жастар жұмыссыздығының негізгі себебі кадрларды іріктеу кезінде айқындаушы өлшем болып табылатын кәсіби тәжірибенің жетіспеушілігі болып табылатынын көрсетеді.

ҚР-дағы соңғы жылдары қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық жағдай айтарлықтай тұрақты болып қалуда: шағын бизнес саласындағы кәсіпорындар саны өсуде; жұмыс орындары мен Бос орындар саны ұлғаюда; білікті еңбекке сұраныс пен ұсыныс ұлғаюда.

Негізінен айтатын болсақ жұмыспен қамту мәселелері жастарға қатты әсер береді. Жастардың жұмыссыздығына, ең алдымен, әлеуметтік-психологиялық сипаттамалар әсер етеді – үміткерлердің шамадан тыс амбициясы, кәсіби немесе мансаптық дамуды қажет етпейтін жоғары лауазымға немесе лауазымға бірден орналасуға деген ұмтылыс, кәсіби қызметті жүзеге асыруда ұзақ мерзімді жоспарлардың болмауы.

Сонымен қатар, жастардың, атап айтқанда, Оқуды бітірген түлектерінің кәсіби тәжірибесі жеткіліксіз. Осыдан "алғашқы жалдау тұзағы" пайда болады: жұмыс берушілер жалдау туралы хабарландыруларда, әдетте, өтініш берушіден 3 жылдан 5 жылға дейін жұмыс тәжірибесін талап етеді.

Жастардың тағы бір проблемасы: жоғары оқу орындарында алған білімдері теориялық, практикадан алшақтатылған, экономиканың түрлі секторларында жұмыс істеу шындығына ие. Жастар еңбек нарығының қажеттіліктерін нашар біледі. Олардың көпшілігі мамандықтардың беделіне қарап ғана бағдарланады [1].

1 кесте - Жұмыс күшінің негізгі сипаттамалары, 2017-2019 жж.

Жыл	Халық саны		,мың адам		% - бен		
	Халық саны	Жұмыс күші (15 және одан жоғары жастағы)	Соның ішінде		Жұмыс күшіне қатысу	Жұмыспен қамту	Жұмыссыздық
			Жұмыспен қамтылғандар	Жұмыссыздар			
2017	18157,3	9027,4	8585,2	442,3	71,5	66,5	5,3
2018	18395,6	9138,6	8695,0	443,6	71,0	65,9	5,2
2019	18631,779	9221,5	8780,8	440,7	70,0	65,7	5,0

Динамиканы талдау жұмыссыздықтың 0,3% төмендегенін көрсетеді. Тұрғылықты жері бойынша жұмыссыздар санын ескере отырып, ауылдық жерлерде де, қалалық жерлерде де жұмыссыздық төмендейтінін атап өтуге болады. Мысалы, Жұмыссыздардың жалпы санынан қала халқы 271,3 мың адамды (57,1%), ауыл халқы – 203,5 мың адамды (42,9%) құрады. Нарықтағы жағдай жұмыспен қамтылғандардың абсолютті саны арқылы ғана емес, жұмыссыздық деңгейімен де бағаланады.

Бүгінгі таңда Қазақстандағы халықтың экономикалық белсенділігінің деңгейі өте жоғары. 2017 жылы экономикалық белсенді халық саны 9221,5 мың адамды құрап, үш жылдық кезеңде 1,9% - ға артты. Бұл ретте экономикалық белсенділік деңгейі 1,5 пайыздық тармаққа аздап қысқарып, 70% - ды құрады.

Экономикалық белсенді халық санында 8780,8 мың адам экономикалық қызметпен айналысатындар және 440,7 мың адам жұмыссыздар ретінде жіктеледі. 2019 жылы жұмыссыздар саны 1,6 мың адамға азайды [2].

Қазақстан Республикасы тәуелсіздік алғаннан бері халықты жұмыспен қамтудың көптеген жобалары шеңберінде жүзеге асырылған халықты жұмыспен қамту саласын қазіргі кезде де белсенді қадамдармен дамытып келеді:

- 1) 3 маусым 2000 жылы – «Кедейшілік пен жұмыссыздыққа қарсы күрес бағдарламасы 2000-2002 жж»
- 2) 26 наурыз 2003 жылы – «Қазақстан Республикасында кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 бағдарлама»
- 3) 27 қаңтар 2005 жылы- «Қазақстан Республикасының халқын жұмыспен қамтудың 2005-2007 жылдарға арналған бағдарламасы»
- 4) 20 Қараша 2007 жылы – «Қазақстан Республикасы халқының жұмыспен қамту жүйесін жетілдіру жөніндегі 2008-2010 жылдардағы іс-шаралар жоспары, жұмыссыздықтың ұлғаюын болдырмауға, Нәтижелі жұмыспен қамтудың көтерілуін қолдауға, жұмыс күшінің сапасын арттыруға және ұлттық еңбек нарығын қорғауға бағытталған бағдарламалар»

- 5) 2008 жылы – «Аймақтық жұмыспен қамту стратегиясы немесе жол картасы»
- 6) 2010 жылы – «Жұмыспен қамтудың жол картасы»
- 7) 2011 жылы- «Жұмыспен қамту 2020 жол картасы» [3].

Қазақстанның еңбек нарығының қазіргі жағдайы Жұмыспен қамтудың салыстырмалы түрде жоғары көрсеткіштерімен және жұмыссыздықтың айтарлықтай төмен деңгейімен Белсенді мемлекеттік қолдау нәтижесінде сипатталады. Сонымен қатар, жұмыс күшінің ұсынысы мен сұранысын қалыптастыруда кейбір жағымсыз тенденциялар пайда болады.

Мәселен, экономикалық тұрғыдан белсенді халықтың ауылдан қалаға кетуі жағдайында қалалық еңбек нарығына қысым күшейіп, ауылдық социумның трансформациясы күшейеді. Жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі төмендегеніне қарамастан, алынған білімнің еңбек нарығының талаптарына сәйкес келмеуі байқалады.

Оның үстіне, бейресми сектордағы жұмыспен қамту әлеуметтік-экономикалық дамудың тежеуші факторларының бірі болып қалып отыр. Бейресми сектордағы қызметтің көп бөлігі төмен өнімділікпен және табыстың жеткіліксіз деңгейімен сипатталады. Бұдан басқа, өзін-өзі жұмыспен қамтыған халықтың едәуір саны, әсіресе республиканың оңтүстік өңірлерінде сақталуда, бұл мемлекетке экономикалық жүктеменің ұлғаюына алып келеді.

Жоғарыда аталған үрдістер белсенді болып жатқан еңбек көші-қоны процестері аясында өтеді. Сыртқы көші-қон ерекшеліктерін сипаттай отырып, халықтың шетелге едәуір кетуін атап өткен жөн, бұл аймақтық еңбек нарықтарында айтарлықтай бұрмаланулар тудырады.

Бұл ретте осы жағымсыз үрдістерді тегістеу жұмыспен қамтуды қамтамасыз етудің мемлекеттік шараларын іске асыру арқылы жүзеге асырылады.

Халықты жұмыспен қамту бағдарламалары мемлекеттің стратегиялық даму жоспарларына негізделеді және көбінесе қазіргі заманғы даму ерекшеліктерін ескереді. Жұмыссыздық деңгейін, оның ішінде жастардың деңгейін төмендету жөніндегі шаралар, қосымша жұмыс орындарын алу мақсатында Шағын және орта бизнесті дамытуды қолдау, Еңбек нарығының қажеттіліктерін ескере отырып, жұмыссыздарды кәсіптік даярлау мен қайта даярлаудың тиімді жүйесін ұйымдастыру, инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру кезінде жұмыс орындарын құру осы жағдайларда оңтайлы жұмыспен қамтуды қамтамасыз етеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н, А. "Қазақстан - 2050 Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты". Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы. / Казахстанская правда, 15.12.2017 ж.
2. <http://kisi.kz/uploads/33/files/Dxun0PeD.pdf>
3. Қазақстан Республикасы статистикасының ресми сайты: <https://stat.gov.kz/>
4. Жұмыспен қамту 2020 бағдарламасы-әлеуметтік мәселелерді шешу. <http://gfss.kz/?type=original#/home>

УДК 338.439.52

АНАЛИЗ СПРОСА НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА НА ТОВАРЫ РЫНКА ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ

Аленова Диана Сериковна

alenovadiana@mail.ru

Магистрант второго курса кафедры «Экономика и предпринимательство»

ЕНУ им Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Научный руководитель – Шалболова У.Ж.

Экономические характеристики рынка продуктов питания обуславливаются экономической направленностью производимой продукции, потребительским спросом на нее,